

تربیت اخلاقی (مبانی، نظریه ها و برنامه درسی)

تألیف:

دکتر دنیا گندم کار

فرهنگی و پژوهشگر حوزه مطالعات برنامه درسی

دکتر عباس قلتاش

دانشیار گروه علوم تربیتی دانشگاه آزاد اسلامی واحد مرودشت

سرشناسه	: گندمکار، دنیا، ۱۳۵۶ -
عنوان و نام پدیدآور	: تربیت اخلاقی (مبانی، نظریه‌ها و برنامه درسی)
مشخصات نشر	: تالیف دنیا مقدم‌کار، عباس قلتاش. تهران: تایماز، ۱۳۹۸.
مشخصات ظاهری	: ۱۸۶ ص.
شابک	: 978-600-403-435-7
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: کتابنامه: ص. ۱۶۵-۱۷۹.
موضوع	: تربیت اخلاقی
موضوع	: Moral education
شناسه افزوده	: قلتاش، عباس، ۱۳۵۷ -
شناسه افزوده	: Gholtash, Abbas
رده بندی کنگره	: LC۲۷۲
رده بندی دیویی	: ۳۷۰/۱۱۴
شماره کتابشناسی ملی	: ۵۹۲۸۶۷۰

انتشارات تایماز

تربیت اخلاقی

(مبانی، نظریه‌ها و برنامه درسی)

ناشر :	تایماز
مولفین :	دکتر دنیا گندمکار - دکتر عباس قلتاش
مدیر اجرایی :	مجید باشعور
نوبت چاپ :	اول - ۱۳۹۸
چاپ و صحافی :	تایماز
شمارگان :	۵۰۰
قیمت :	۴۵۰۰۰۰ ریال
شابک :	۹۷۸-۶۰۰-۴۰۳-۴۳۵-۷

حق چاپ محفوظ و متعلق به مولفین می باشد.

آدرس: تهران - خیابان انقلاب - خیابان فخررازی - خیابان وحید نظری غربی - پلاک ۸۵ - طبقه ۳
 تلفن: ۰۲۱-۶۶۴۰۲۷۴۴ موبایل: ۰۹۱۲۷۲۴۴۵۳۵ ایمیل: taymazpub@yahoo.com صندوق پستی:
 ۰۲۱-۶۶۹۷۲۰۵۴ تلگرام: ۰۹۱۴۴۰۹۹۷۵۸ ایمیل: taymazpub@gmail.com تهران ۱۳۱۴۵-۶۴۸

پیشگفتار ۹

فصل اول: کلیات و مفاهیم ۱۱

مقدمه ۱۲

مفهوم شناسی اخلاق ۱۳

اقسام اخلاق ۱۸

۱. اخلاق توصیفی ۱۸

۲. اخلاق هنجاری ۱۸

۳. فرا اخلاق ۱۸

غایت نظام اخلاقی اسلام ۱۹

تفاوت اخلاق و حقوق ۱۹

ارتباط دین و اخلاق ۲۱

نظریه تباین ۲۲

نظریه اتحاد ۲۳

نظریه تعامل ۲۳

نیازمندی‌های دین به اخلاق ۲۳

۱. اخلاق و خداشناسی ۲۳

۲. اخلاق و خداپرستی ۲۴

۳. اخلاق و هدف دین ۲۴

۴. اخلاق و تبلیغ دین ۲۴

وابستگی‌های اخلاق به دین ۲۴

۱. تعریف مفاهیم اخلاقی ۲۴

۲. تعیین ارزش‌های اخلاقی ۲۵

۳. تعیین هدف ارزش اخلاقی ۲۵

۴. ضمانت اجرایی ارزش‌های اخلاقی ۲۵

۲۶	تربیت اخلاقی از دیدگاه امام علی (ع).....
۲۸	خودسازی و دگرسازی.....
۲۸	انسان کامل.....
۲۹	توجه به ارزش‌ها و فضیلت‌ها.....
۲۹	پرهیز از دنیاپرستی.....
۳۰	بصیرت و آگاهی.....
۳۰	گام در مسیر هدایت.....
۳۱	مناجات‌های شبانه.....
۳۱	ترس از خدا.....
۳۲	پرهیزگاری.....
۳۲	استفاده از فرصت.....
۳۳	رابطه‌های خدایی.....
۳۳	محبوب‌ترین بندگان.....
۳۴	یاد خدا و آخرت.....
۳۴	حسابرسی اعمال.....
۳۵	کامل و ایده آل.....
۳۵	بهای انسان.....
۳۶	آثار تقوا در انسان.....
۳۶	سابقه مطالعاتی در زمینه تربیت اخلاقی.....
۳۶	تحقیقات داخلی.....
۴۲	تحقیقات خارجی.....

فصل دوم : نظریه های تربیت اخلاقی ۴۷

۴۹	دیدگاه ها و مکاتب موجود در مورد اخلاق :
۴۹	اخلاق توصیفی.....
۵۰	اخلاق هنجاری یا دستوری.....
۵۱	دیدگاه و نظریات غایت گرایانه.....
۵۱	کورتالیسم.....

۵۲	اپیکوریسم
۵۲	مکتب جرمی بنتام
۵۲	مکتب استوارت میل
۵۳	مکتب کمال گرایي فریدریش نیچه:
۵۳	نظریات وظیفه‌گرایانه
۵۴	مکتب کانت:
۵۴	فرا اخلاق
۵۵	طبیعت‌گرایی اخلاقی
۵۵	غیرطبیعت‌گرایی اخلاقی (یا شهودگرایی):
۵۵	غیر شناخت‌گرایی اخلاقی یا عاطفه‌گرایی:
۵۶	نظریه‌های غایت‌انگاران (نتیجه‌محور)
۵۶	نظریه‌های وظیفه‌گرایانه (فرآیند‌محور)
۵۷	نظریه یا مکتب مبتنی بر فضیلت
۵۷	اخلاق در اندیشه فلاسفه یونان
۵۷	اخلاق در اندیشه سقراط (۴۷۰-۳۹۹ ه ق)
۵۸	اخلاق در اندیشه افلاطون (۴۲۸-۳۴۸ ه ق)
۵۸	اخلاق در اندیشه ارسطو (۳۸۴-۳۲۲ ه ق)
۵۹	نظریه اخلاقی اسپینوزا:
۶۰	نظریه اخلاقی کانت:
۶۲	هگل:
۶۴	مارکس
۶۶	استوارت مید
۶۷	جان دیوئی
۶۹	اسپینسر
۶۹	دورکیم
۷۲	اینگلهارت
۷۳	شلر:

۷۴ کارل مانهایم
۷۵ فرانکل:
۷۸ نظریه باز تولید فرهنگی:
۷۹ هابرماس:
۸۱ روش توان پروری سوزوکی
۸۲ مکتب فرانکفورت:
۸۵ اخلاق در اندیشه متفکران اسلامی
۸۶ ابن مسکویه (۴۲۱ - ۵۳۶ ه ق)
۸۶ خواجه نصیر الدین طوسی (۶۲۷-۵۹۸ ه ق)
۸۷ فارابی (۳۳۹-۲۶۰ ه ق)
۸۷ غزالی (۵۰۵-۴۵۰ ه ق)
۸۷ علامه طباطبایی (۱۲۸۱ ه ق)
۸۸ تفاوت نظام اخلاقی اسلام با دیگر نظام‌ها

فصل سوم : تربیت اخلاقی ۹۱

۹۳ مفهوم تربیت
۹۴ مفهوم اخلاق
۹۵ تربیت اخلاقی
۹۹ رابطه تربیت و اخلاق
۱۰۰ اهمیت تربیت اخلاقی
۱۰۱ جایگاه عقل و عاطفه در تربیت اخلاقی
۱۰۴ تجربه های بین المللی در تربیت اخلاقی
۱۰۸ رابطه اخلاق با تعلیم و تربیت:
۱۱۰ نظام تربیتی اخلاق قرآنی:
۱۱۲ برنامه درسی
۱۱۳ نسبت برنامه درسی با اخلاق و تربیت اخلاقی
۱۱۹ تمایز بین آموزش و یادگیری در برنامه درسی مدرسه اخلاقیات

۱۲۲	اتصال یادگیری و اخلاقیات-فضایل در بستر یک عمل
۱۲۴	برقراری ارتباط بین یادگیری و اخلاقیات-فضایل در بستر سنت
۱۲۶	الگوهای برنامه درسی آموزش و پرورش
۱۲۸	بسترهای تدوین برنامه درسی تربیت اخلاقی
۱۲۹	مبانی انسان شناسی
۱۲۹	آفرینش دو بعدی انسان
۱۳۰	فطرت
۱۳۲	عقل
۱۳۳	اختیار
۱۳۵	اجتماعی بودن انسان
۱۳۶	مبانی ارزش شناسی
۱۳۷	چیستی ارزش ها
۱۳۷	ارزش اخلاقی
۱۳۸	خاستگاه ارزش ها
۱۳۹	نسبی یا مطلق بودن ارزش ها
۱۴۰	معیار فعل اخلاقی
۱۴۰	ارزش اجتماعی
۱۴۰	نظریه عاطفی
۱۴۱	نظریه اراده
۱۴۱	نظریه وجدانی
۱۴۱	نظریه زیبایی
۱۴۲	نظریه پرستش
۱۴۲	مبنای اخلاقی بودن رفتار
۱۴۴	چشم انداز
۱۴۵	رسالت نظام تربیت رسمی و عمومی در جمهوری اسلامی ایران
۱۴۵	اهداف نظام تربیت رسمی و عمومی
۱۴۶	کارکردهای نظام تربیت رسمی و عمومی

۱۴۶	کارکردهای اختصاصی.....
۱۴۶	کارکردهای مشترک
۱۴۷	مدرسه در افق چشم انداز
۱۴۹	سیاست های کلی ایجاد تحول در نظام آموزش و پرورش کشور(۱۳۹۲/۲/۵)
۱۵۳	برنامه درسی تربیت اخلاقی مبتنی بر نظریه داده بنیاد
۱۵۳	کدگذاری باز داده ها
۱۶۰	کدگذاری محوری
۱۶۱	مقوله محوری: طراحی آموزشی برنامه درسی تربیت اخلاقی دوره متوسطه دوم
۱۶۲	شرایط علی: سیاستها و اهداف محیطی
	کنشها و تعاملات: مشارکت معلمان در تولید برنامه درسی و تعامل مستمر با
۱۶۲	مراکز علمی
۱۶۲	شرایط مداخله گر: عوامل تسهیل کننده و موانع
۱۶۲	بستر حاکم: ویژگی پذیرندگان
۱۶۳	پیامدها: موفقیت برنامه درسی تربیت اخلاقی
۱۶۳	کدگذاری انتخابی (مرحله نظریه پردازی)
۱۶۵	فهرست منابع
۱۶۵	منابع فارسی
۱۷۹	منابع انگلیسی

تربیت زمینه ساز بروز و ظهور استعدادها و پتانسیل های وجودی فرد و دارای ساحت های مختلفی است. یکی از ابعاد مهم تربیت، تربیت اخلاقی است که به طور کلی فرد را در تشخیص خوبی ها و بدی های اخلاق و رفتار آگاه و توانمند می سازد.

متخصصان برنامه ریزی درسی پس از ارزشیابی برنامه های درسی به این نتیجه رسیده اند که اغلب برنامه های طراحی شده نسبت به بعد تربیت اخلاقی وجود متربی بی توجه بوده اند؛ به طور مثال اسلاوتری^۱ (۱۹۹۹) صاحب نظران تعلیم و تربیت را به چیزی بیشتر از آنچه در حال حاضر در برنامه های درسی به عنوان هدف در جستجوی آن هستند به چالش فرامی خواند و می گوید. مربیان باید در طراحی برنامه هایی که فقط به جنبه مادی و بیرونی و آمادگی برای آینده نامطمئن است، بپرهیزند.

آی نون^۲ و اُبنوف^۳ (۱۹۹۹) معتقدند در طول سه دهه گذشته، برنامه های درسی همیشه تابعی از رویدادهای جامعه و تحولات آن بوده است، این نوع از برنامه های درسی، امروزه دیگر با رویکردهای نوین تربیتی تناسبی ندارند؛ در دوران حاضر توجه بیش از اندازه به وظایف و مسائل گوناگون جای روح و روان را گرفته است. گویا هر آنچه مهم است تنها اجرای وظایف محول شده است، بصیرت معنوی از دست رفته است؛ نیازمند آن است که به چیز بامعنی تری که درون ما یافت می شود، برگردد و آن را با برنامه های درسی تقویت کند. اما دین و معنویت در نظام آموزش غرب همواره موضوعی چالش برانگیز بوده است. چالش اصلی ای که وجود دارد این است که آیا دین به صورت امری شخصی در نظر گرفته شود یا نه، و در حقیقت آیا دین باید در نظام آموزشی نقش داشته باشد یا نه (بام فیلد^۴، ۲۰۰۳).

در حقیقت، یکی از مباحث اساسی که در نظام های آموزشی مبتنی بر ایمان مطرح بوده این

1 - Slattry

2 - Innone

3 - Obenauf

4- Baumfield

تمرکز بر تعلیم و تربیت^۱ و برنامه‌های درسی نشان می‌دهد؛ هیچ نظام تربیتی را نمی‌توان یافت که برای تربیت انسان‌ها کوشش کند ولی جهت‌گیری مشخص در این کار نداشته باشد؛ بنابراین تعلیم و تربیت، عرصه‌ها و وجوه گوناگونی دارد که یکی از مهم‌ترین و اصلی‌ترین آن‌ها حوزه‌ی «تربیت اخلاقی»^۲ است. اما این حوزه مستلزم انجام مطالعات علمی گسترده است.

در این کتاب به تربیت اخلاقی و مبانی و نظرگاه‌های مرتبط با آن پرداخته می‌شود، در فصل اول به کلیات و مفاهیم اشاره می‌گردد بعد از آن در فصل دوم نظریه‌های اخلاقی مورد بررسی قرار می‌گیرند، در فصل سوم تربیت اخلاقی مورد بحث قرار گرفته است. لازم می‌دانیم از زحمات مدیر مسوول محترم انتشارات تایماز که زمینه چاپ و نشر این اثر را فراهم ساخته اند تشکر نماییم. از اساتید، معلمان و سایر خوانندگان محترم، درخواست می‌شود نظرات عالمانه و نقدهای خود را برای ارتقای مباحث کتاب در ویراست‌های بعدی به ایمیل gandomkardonya@yahoo.com ارسال فرمایند.

و ما توفیق الا بالله

گندمکار، قلتاش

تابستان ۱۳۹۸